‘Ons doel is leeswinst voor álle kinderen’

In Enschede vindt een leesrevolutie plaats. Zo’n tienduizend kinderen op 45 scholen nemen deel aan een leesverbeterplan. Niet alleen risicoleerlingen, maar alle leerlingen werken aan betere leesresultaten.

INHOUD

Openheid binnen team

Verbeteren van leesresultaten vraagt om concrete activiteiten. Wie duidelijke afspraken maakt met z’n team, kan binnen een jaar winst boeken. Zo blijkt uit het project Taalcentraal. En die winst motiveert om door te gaan op de ingeslagen weg, zodat ook op de lange termijn resultaten beklijven. Pagina 4

Naar beter rekenonderwijs...

Goed rekenonderwijs op de basisschool voldoet aan zes criteria. Wanneer leerkrachten en schoolleiding samen optrekken om die voorwaarden te verwezenlijken, is er een wereld te winnen. Het aantal rekenzwakke scholen kan drastisch omlaag. Tijd voor actie. Pagina 6

Overleg met oude juf

De aansluiting tussen basisschool en brugklas laat vaak te wensen over. Een aantal scholen heeft initiatieven genomen om dat te verbeteren. Een *warme* inhoudelijke overdracht is van groot belang voor het wegwerken van hiaten op het gebied van taal en lezen. Pagina 8

Slimmeriken

Slimme of (hoog)begaafde kinderen leren vaak op een heel eigen wijze. Juist hun slimheid kan echter in hun nadeel werken. Dyslexie of omslachtige rekenstrategieën die de kinderen zelf verzonnen hebben, komen zo bijvoorbeeld moeilijk aan het licht. Basisvaardigheden aanleren aan slimmeriken vergt extra alerte leerkrachten. Pagina 8

(Woorden)schat

Een adequate woordenschat is een voorwaarde voor het begrijpen van teksten en daarmee voor leren. Tips voor effectief woordenschatonderwijs aan risicoleerlingen. Pagina 12

door Veronique van der Waal

Wat is het geheim van Enschede? Die vraag is Ad Kappen vaak gesteld. Hij moet er een beetje om lachen. Want ook al is de coördinator van het Steunpunt Onderwijszorg nauw betrokken bij de uitvoering van het succesvolle leesverbeterplan, een klink en klaar antwoord op de vraag heeft hij (nog) niet. ‘Natuurlijk weet ik welke stappen we sinds 2005 hebben genomen, maar wat nu dat ene geheime ingrediënt is... Ik weet wel dat het werkt. De resultaten van technisch lezen zijn op alle scholen in korte tijd aanmerkelijk verbeterd.’ ‘We zien dat begrijpend lezen, woordenschat en ook rekenen meeliften op het succes, terwijl het percentage leerlingen met gedragsproblemen juist afneemt. De kinderen gaan met sprongen vooruit, hebben meer zelfvertrouwen en een positiever zelfbeeld. Dat motiveert om door te gaan. Kortom, alles wat CPS-leesexpert Kees Vernooy ons had voorspeld is uitgekomen. We staan er zelf van te kijken.’

DOELGERICHTE BENADERING

Drie jaar geleden startten 45 basisscholen in de regio Enschede met een intensief leesverbeterplan. Opmerkelijk, want in 2005 voldeden de meeste Enschedese basisscholen keurig aan de normen van onderwijsinspectie en gemeente. Een conferentie bij CPS deed Kappen echter besluiten om niet alleen de enkele taalzwakke scholen, maar het hele onderwijsveld in de regio te benaderen voor een pilotproject op vrijwillige basis. Doorslaggevende factor was Kees Vernooy, als leesexpert verbonden aan CPS onderwijsontwikkeling en advies en onlangs benoemd tot lector aan de Hogeschool Edith Stein in Hengelo. ‘Vernooy is “de bron” van dit project’, zegt Kappen. ‘Hij hield tijdens die conferentie een betoog over hoe de leesresultaten verder verbeterd kunnen worden. Hij stelde dat er veel meer in kinderen zit dan we er uithalen.’ Kappen raakte overtuigd van de potentie van de aangedragen methode. ‘De benadering is *evidence based* en doelgericht in plaats van kindvolgend. Dat is uniek. Het doel is op het gebied van leesonderwijs álle leerlingen uit te dagen om het beter te doen. De lat ligt hoog en de aandacht gaat niet langer alleen uit naar taalzwakke leerlingen. We willen dat álle leerlingen van slechte of goede naar betere leesresultaten gaan.’ Het meerjarenproject wordt uitgevoerd in samenwerking met CPS en het Steunpunt Onderwijszorg en financieel ondersteund door de gemeente Enschede en de taalpilot van Projectbureau Kwaliteit.

ROB HOETINK

René Huitink (l) en Ad Kappen (r): 'Onze benadering is uniek.'

Het eerste jaar van het project stond in het teken van uitleg en instructie aan schooldirecties en interne begeleiders. In het tweede jaar werden de groepsleerkrachten benaderd. 'De groepsleerkracht is allesbepalend in dit verhaal', stelt Kappen. 'Om kwalitatief, effectief onderwijs te kunnen geven is het noodzakelijk dat leerkrachten hun organisatie binnen de klas veranderen', legt de coördinator uit. 'Het is allereerst belangrijk dat leerkrachten zich gewaardeerd voelen en er een open cultuur heerst binnen de school waar leren van en met elkaar voorop staat. Vervolgens moeten leerkrachten begrijpen wat effectief onderwijs en goed leesonderwijs precies inhouden. Pas dan kunnen zij concrete leerdoelen bepalen en vertalen in een programma. Niet het tempo van de leerlingen, maar het halen van de streefdoelen staat hierin centraal.'

Wanneer een leerkracht weet wat hij zijn leerlingen wil leren en hoe hij dat wil doen, wordt de lestijd volgens Kappen effectiever besteed. 'Als een leerling moeilijk meekomt moet de leerkracht zich afvragen wat hij nog meer kan doen om te helpen. Hij wordt aangesproken op zijn professionaliteit en moet vooral niet kindvolgend of ontwikkelingsgericht te werk te gaan. Dus niet het tempo verlagen of afwijken van het vastgestelde lesmodel, maar de stof vaker laten terugkomen. Oftewel, effectieve instructie en dan herhalen, herhalen en nog eens herhalen.'

RESULTAATGERICHT

'Toon mij een goede school en ik laat u een goede schoolleider zien.' Deze uitspraak van Kees Vernooy wordt in de regio Enschede in de praktijk gebracht. Schoolleiders/directeuren spelen hier een nieuwe, niet te onderschatten rol. Zij worden gewezen op hun rol als onderwijskundig leider en gestimuleerd tot *data driven decision making* (D-3-M methode), oftewel het nemen van besluiten op basis van harde cijfers. Schoolleider René Huitink van speciale basisschool De Tender ziet dat de nieuwe aanpak loont. 'Om een beeld te geven: in juni 2006 haalde vijftig procent van onze totale leerlingenpopulatie op het gebied van technisch lezen het gewenste niveau van het SBO-protocol. In 2007 was dat al 65 procent en dit jaar zitten we op 78 procent', vertelt hij. Veelbelovend zijn volgens Huitink eveneens de resultaten van de schoolverlaters. 'In 2006 zat tachtig procent van onze schoolverlaters op niveau AVI-9. In 2008 is dat percentage toegenomen tot negentig procent. We willen uiteindelijk naar 95 procent. Dat moet geen probleem zijn.' Interessant om te vermelden is dat de genoemde cijfers inclusief negen leerlingen zijn in groep drie tot en met acht met een IQ onder de 60. Bij de schoolverlaters worden vijf leerlingen meegeteld met een dyslexieverklaring. Huitink concludeert: 'We spreken inderdaad over een enorme resultaatverbetering.'

> **'De groepsleerkracht is de allesbepalende factor'**

Huitink is tevens erg te spreken over de cultuurverandering die zich op De Tender heeft voltrokken. 'De gesprekken aan tafel gaan vaker over het onderwijs en ouders en leerlingen merken dat wij een school zijn met een leescultuur. Uit onze jaarlijkse kwaliteitsmeter blijkt dat ook het welbevinden van de leerlingen is verbeterd. Dat motiveert natuurlijk enorm om door te gaan op de ingeslagen weg.'

Als schoolleider probeert Huitink zijn team zo goed mogelijk te faciliteren en ondersteunen. 'Dat doe ik onder meer door heel veel aanwezig te zijn, structurele klassenconsultaties te houden en te tonen dat ik leesonderwijs belangrijk vind. Collectiviteit is cruciaal, alle geledingen moeten mee in het traject. De verwachtingen liggen hoog, maar door samen planmatig doelen na te streven is geen berg ons te hoog.' Ad Kappen sluit zich daar volledig bij aan. 'Scholen moeten het zelf doen, zijn zelf verantwoordelijk voor hun resultaten, maar ze staan er niet alleen voor. We hebben allemaal hetzelfde doel, gaan allemaal dezelfde kant op en dat motiveert.' <<